

ANADOLU'NUN İLK YERLEŞİM YERLERİNDE YAŞAM

İnsanların İlk Yaşam Biçimi

- İnsanlar tarih boyunca yaşamlarını sürdürebilmek için beslenme, barınma ve güvenlik ihtiyaçlarını karşılamak zorunda kalmışlardır.
- Üretim yapmaya başlamadan önce insanlar avcı ve toplayıcı bir yaşam sürmüşlerdir.
- **Bu dönemde insanlar:**
 - Yabani bitkileri ve meyveleri toplamış,
 - Avlanarak beslenmiş,
 - Su kaynaklarına yakın ve güvenli yerlere göç etmişlerdir.
- Bu nedenle ilk insanlar göçebe bir yaşam sürmüş ve genellikle mağaralarda barınmışlardır.

Mağaralarda Yaşam

- Anadolu'da avcı ve toplayıcı insanların yaşadığı birçok mağara bulunmaktadır.

Örnek Mağaralar:

- ✚ Şarklı Keper Mağarası (Gaziantep)
- ✚ Yarımburgaz Mağarası (İstanbul)
- ✚ Beldibi ve Karain Mağaraları (Antalya)

NOT:Bu mağaralarda yapılan kazılarda çakmak taşından yapılmış aletler bulunmuştur. Bu bulgular, insanların bu mağaraları çok eski dönemlerde kullandığını göstermektedir.

✚ Bu kalıntıları ortaya çıkaran bilim dalına arkeoloji, bu çalışmaları yapan kişilere **arkeolog** denir.

Yerleşik Hayata Geçiş

- Zamanla insanlar tarım yapmayı öğrenmiş, hayvanları evcilleştirmiş ve yerleşik hayata geçmiştir.
- Böylece insanlar artık sürekli göç etmek yerine aynı yerde yaşamaya başlamıştır.
- **Yerleşik hayatın başlamasıyla:**
 - Köyler kurulmuş,
 - Tarım ve hayvancılık yapılmış,
 - Evler inşa edilmiştir.

GÖBEKLİTEPE(ŞANLIURFA)

- **Göbeklitepe**, Şanlıurfa yakınlarında yer alan ve dünyanın bilinen en eski inanç merkezi olarak kabul edilen bir yerleşim alanıdır.

Göbeklitepe'nin Özellikleri:

- Yaklaşık 12 bin yıl öncesine aittir.
- Avcı ve toplayıcı insanlar tarafından yapılmıştır.
- 4-6 metre yüksekliğinde, 10-14 ton ağırlığında T biçimli dikili taşlar bulunur.
- Bu taşların üzerinde hayvan ve insan figürleri yer alır.
- **Göbeklitepe'de insanlar sürekli yaşamamış, burayı tapınma amacıyla ziyaret etmişlerdir.**

Höyük Nedir?

- ❖ **Höyük;** eski yerleşim yerlerinin zamanla yıkılıp üst üste birikmesiyle oluşan yapay tepelerdir.
- ✚ Anadolu'da çok sayıda höyük bulunmaktadır ve bazıları UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne alınmıştır.

ÇAYÖNÜ(DİYARBAKIR)

- ❖ Çayönü, Anadolu'nun en eski yerleşim yerlerinden biridir.

Çayönü'nde Yaşam:

- İlk evler **yuvrak planlı kulübel**erdi.
- Adem GÜNGÖR-Sosyal Bilgiler Öğretmeni

- Zamanla taş döşemeli, kanallı ve hücre planlı evler yapılmıştır.
- **Hücreler kiler** veya depo olarak kullanılmıştır.
- Evler kerpiçten yapılmış, üstleri düz çatılıdır.

Ekonomik Faaliyetler:

- Buğday, mercimek, baklagiller yetiştirilmiştir.
- Hayvan boynuzlarından orak yapılmıştır.
- Bitkisel liflerden örgüler yapılmıştır.

ÇATALHÖYÜK(KONYA)

- ✚ Çatalhöyük'te evler kerpiçten yapılmış ve birbirine çok yakın inşa edilmiştir.

Çatalhöyük'ün Özellikleri:

- Sokak yoktur, insanlar çatıdan yürümüştür.
- Evlerin girişleri çatıdan merdivenle yapılmıştır.
- Duvarlar sıvalı ve resimlidir.
- İnsan ve hayvan figürleri görülür.

Geçim Kaynakları:

- Tarım (buğday, arpa, mercimek)
- Hayvancılık (koyun, keçi, siğir)
- Balıkçılık

HACILAR(BURDUR)

- ✚ Hacılar yerleşim yerinde savunma duvarları bulunur.

Hacılar'da Yaşam:

- Kerpiçten yapılmış küçük, dörtgen evler vardır.
- Evlerde tahıl depoları ve oval ocaklar bulunur.
- Zamanla evlere kapı ve pencereler eklenmiştir.
- Tarım ve hayvancılık temel geçim kaynağıdır.

Geçim Kaynakları ve Ticaret

- Yerleşik hayata geçilmesiyle birlikte insanlar üretici olmuş ve ürün fazlalığı ortaya çıkmıştır.
- Bu durum takas (değiş tokuş) ticaretini doğumuştur.

Önemli Ürünler:

- Obsidiyen (doğal cam)
- Bakır
- Tuz
- Tahıllar

✚ Uzun mesafeli ticarete konu olan ilk ürün obsidiyendir.

Mesleklerin Ortaya Çıkışı

- Yerleşik yaşamla birlikte:
- Çömlekçilik
- Madencilik
- Takıcılık
- Süs eşyası yapımı gibi **zanaatkârlık meslekleri** ortaya çıkmıştır.
- Bu da toplumda iş bölümünü başlatmıştır.

- ✚ Anadolu, tarih boyunca insanlara ev sahipliği yapmış çok önemli bir bölgedir.

İlk yerleşim yerleri sayesinde:

- ✚ İnsanların yaşam biçimleri değişmiş,
- ✚ Tarım ve ticaret gelişmiş,
- ✚ Kültürel miras oluşmuştur.

✚ **Anadolu'nun ilk yerleşim yerleri, ortak kültürel mirasımızın en önemli parçalarındandır.**

ANADOLU'NUN İLK YERLEŞİM YERLERİNDE YAŞAM

KAZANIM DEĞERLENDİRME TESTİ

1. İnsanların tarım yapmayı öğrenmeden önce meyve toplayarak ve avlanarak sürdürdükleri yaşam biçimine ne ad verilir?

- A) Yerleşik yaşam
- B) Avcı ve toplayıcı yaşam
- C) Modern yaşam
- D) Ticari yaşam

2. Anadolu'daki eski yerleşim yerlerinde kazı yaparak geçmişe ait kalıntıları ortaya çıkaran bilim dalı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Arkeoloji
- B) Astronomi
- C) Matematik
- D) Coğrafya

3. Göçebe yaşayan ilk insanların barınmak için öncelikle aşağıdakilerden hangisini tercih ettikleri söylenebilir?

- A) Kerpiç evler
- B) Apartmanlar
- C) Mağaralar
- D) Saraylar

4. Şanlıurfa yakınlarında bulunan ve "dünyanın bilinen en eski inanç merkezi" olarak kabul edilen yerleşim yeri hangisidir?

- A) Çayönü
- B) Hacılar
- C) Yarımburgaz
- D) Göbeklitepe

5. Çatalhöyük'te evlerin birbirine bitişik olması ve sokak bulunmaması nedeniyle insanlar evlerine nereden giriş yapmaktaydı?

- A) Bahçeden
- B) Çatıdan (merdivenle)
- C) Yer altı tünellerinden
- D) Ana caddeden

6. Diyarbakır yakınlarında bulunan ve ilk evlerin "yuvarlak planlı" olarak inşa edildiği yerleşim yeri aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Çayönü
- B) Beldibi
- C) Karain
- D) Efes

7. Yerleşik hayata geçilmesi ve tarım yapılmasıyla birlikte insanlar aşağıdakilerden hangisini gerçekleştirmiştir?

- A) Tüketici olmaktan çıkıp üretici olmuşlardır.
- B) Mağaralarda yaşamaya başlamışlardır.
- C) Avcılığı tek geçim kaynağı yapmışlardır.
- D) Sadece yabancı bitki toplamışlardır.

8. Anadolu'da uzun mesafeli ticarete konu olan ve "doğal cam" olarak adlandırılan ilk ürün hangisidir?

- A) Bakır
- B) Buğday
- C) Obsidiyen
- D) Tuz

9. Hacılar (Burdur) yerleşim yerini diğerlerinden ayıran en önemli güvenlik özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Evlerin çatıda olması
- B) Savunma duvarlarının bulunması
- C) Mağara içinde kurulması
- D) Sadece avcılık yapılması

10. Yerleşik yaşamla birlikte ürün fazlalığının ortaya çıkması hangi ticaret türünün doğmasına neden olmuştur?

- A) Para ile alışveriş
- B) İnternet üzerinden ticaret
- C) Takas (değiş tokuş)
- D) Kredi sistemi

ANADOLU'NUN İLK YERLEŞİM YERLERİNDE YAŞAM

BOŞLUK DOLDURMA ETKİNLİĞİ

Aşağıdaki cümleleri ders notundaki uygun kavramlarla tamamlayınız.

(Arkeolog, Höyük, Çatalhöyük, Kerpiç, Obsidiyen, Üretici, Takas, Mağara, Buğday, Karain)

1. Geçmiş uygarlıklara ait kazı çalışmalarını yapan kişilere _____ denir.
2. Antalya'da bulunan _____ Mağarası, ilk insanların yaşadığı yerlere örnektir.
3. İnsanlar yerleşik hayata geçince evlerini genellikle topraktan yapılan _____ malzemesiyle inşa etmişlerdir.
4. Eski yerleşim yerlerinin üst üste birikmesiyle oluşan yapay tepelere _____ denir.
5. Konya'da bulunan _____ yerleşiminde evlerin duvarları sıvalı ve resimlidir.
6. Tarım yapmaya başlayan insanlar artık besinlerini kendileri hazırladığı için _____ durumuna gelmiştir.
7. İlk insanlar yerleşik hayata geçmeden önce _____ bir yaşam sürmüşlerdir.
8. Para bulunmadığı için insanlar ihtiyaçlarını _____ yoluyla karşılamışlardır.
9. Volkanik bir cam türü olan _____, ilk ticaret ürünlerinden biridir.
10. Çayönü'nde insanlar tarım yaparak _____ ve mercimek gibi ürünler yetiştirmişlerdir.

DOĞRU - YANLIŞ ETKİNLİĞİ

Cümlelerin başına bilgi doğru ise (D), yanlış ise (Y) yazınız.

1. () İlk insanlar beslenmek için sadece marketlerden alışveriş yapardı.
2. () Arkeoloji, kazı yoluyla geçmişi aydınlatan bilim dalıdır.
3. () Göbeklitepe, dünyanın bilinen en eski inanç merkezidir.
4. () Çatalhöyük'te evlerin kapıları sokaklara açılmaktadır.
5. () İnsanlar yerleşik hayata geçince hayvanları evcilleştirmeye başlamışlardır.
6. () Hacılar yerleşimindeki evlerde tahıl depoları ve oval ocaklar bulunur.
7. () Mağaralarda yapılan kazılarda çakmak taşından aletler bulunmuştur.

8. () Yerleşik hayata geçişle birlikte çömlekçilik ve madencilik gibi meslekler doğmuştur.
9. () Yarımburgaz Mağarası İstanbul'da bulunmaktadır.
10. () İnsanlar tarım yapmaya başladıktan sonra da göçebe yaşamaya devam etmişlerdir.

EŞLEŞTİRME ETKİNLİĞİ

Aşağıdaki yerleşim yerlerini öne çıkan özellikleriyle eşleştiriniz. Özelliğin başındaki harfi cevap kısmıyla eşleştiriniz.

Yerleşim Yeri	Cevap	Özellik
1. Göbeklitepe		A. İlk evlerin yuvarlak planlı yapıldığı yerleşim (Diyarbakır).
2. Çatalhöyük		B. Savunma duvarlarının bulunduğu, dörtgen evli yerleşim (Burdur).
3. Çayönü		C. Dünyanın en eski inanç merkezi (Şanlıurfa).
4. Hacılar		D. Sokakları olmayan, girişi çatıdan olan yerleşim (Konya).
5. Yarımburgaz		E. Doğal cam olarak bilinen ve ticareti yapılan maden.
6. Obsidiyen		F. İstanbul'da bulunan eski bir yerleşim mağarası.

ANADOLU'NUN İLK YERLEŞİM YERLERİNDE YAŞAM

CEVAP ANAHTARI

1. Çoktan Seçmeli Test:

1-B, 2-A, 3-C, 4-D, 5-B, 6-A, 7-A, 8-C, 9-B, 10-C

2. Boşluk Doldurma:

1. Arkeolog, 2. Karain, 3. Kerpiç, 4. Höyük, 5. Çatalhöyük, 6. Üretici, 7. Mağara (Göçebe), 8. Takas, 9. Obsidiyen, 10. Buğday.

3. Doğru-Yanlış:

1-Y, 2-D, 3-D, 4-Y, 5-D, 6-D, 7-D, 8-D, 9-D, 10-Y.

4. Eşleştirme:

1-C, 2-D, 3-A, 4-B, 5-F, 6-E.